

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІМ. М.І. ПИРОГОВА

Кафедра філософії та суспільних наук

**ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ТА
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСАХ
УКРАЇНИ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКОГО

КРУГЛОГО СТОЛУ

21 листопада 2019 року

ВІННИЦЯ 2019

УДК 159.9.01(477)

ISBN 976-785-8304-51

**ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР – академік Національної академії медичних наук України,
ректор Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Мороз Василь Максимович**

**ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА – проректор з наукової роботи
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук професор, професор кафедри нормальної фізіології
Власенко Олег Володимирович,**

**професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор філософських наук, професор Вергелес Костянтин Миколайович**

Редакційна колегія:

Черкасов Святослав Васильович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Харьковченко Євген Анатолійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Васильєва Ірина Василівна доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини національного медичного університету ім. О.О. Богомольця

Ратніков Володимир Сазонович доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Вінницького національного технічного університету

Попов Володимир Юрійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Донецького національного університету ім. В.Стуса

Куліш Павло Лаврентійович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України Матеріали доповідей та виступів всеукраїнського круглого столу 21 листопада 2019 року Вінниця 2019. ТОВ «Друк плюс» . – 264 с.

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників всеукраїнського круглого столу «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України**», який відбувся в Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 21 листопада 2019 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та усім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори круглого столу та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (протокол № 5 від 26. грудня 2019р.)

УДК 159.9.01(477)

ISBN 976-785-8304-51

Рудавка С.І., к.е.н., доцент,
професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницький національний медичний університету ім. М. І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

МІСЦЕ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ В СИСТЕМІ СУСПІЛЬНИХ НАУК У ПІДГОТОВЦІ ПРАЦІВНИКІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

В сучасних умовах у підготовці працівників вищої кваліфікації для системи охорони здоров'я важливе значення мають економічні знання, які дозволяють їм краще усвідомити роль своєї професії і цієї галузі народного господарства в розвитку суспільного виробництва і сфери обслуговування населення, формуванні здорового способу життя, більш ефективно працювати та краще використовувати наявні матеріальні та фінансові ресурси в медичних закладах для профілактики захворювань і продовження активного життя працюючих. Майбутній лікар з широким економічним світоглядом, економічним способом мислення зможе більш успішно вирішувати свої професійні завдання в процесі трудової діяльності.

У досягненні цієї мети особливе місце в системі суспільних наук при навчанні студентської молоді належить економічній теорії, яка вивчає виробничі відносини у взаємодії з продуктивними силами, механізм дії економічних законів, форми, способи і методи управління суспільним відтворенням і визначає найбільш ефективні напрямки господарювання [6,с.6].

Розгляд на заняттях кожної теми курсу «Економічної теорії» не тільки розширює світогляд майбутнього працівника охорони здоров'я, а й сприяє розумінню кожної економічної категорії й осмисленню її ролі в суспільному житті.

Вже вивчаючи першу тему курсу, студент усвідомлює, що ключову роль у матеріальному виробництві та у сфері обслуговування населення займає перша продуктивна сила – людина, яка володіє певним виробничим досвідом,

знаннями, навичками до праці. Саме людина виробляє матеріальні і духовні блага. А результати її діяльності будуть безпосередньо пов'язані зі станом її здоров'я та тривалістю активного життя. І майбутні медичні працівники будуть стояти на сторожі охорони здоров'я людини протягом усього її життя, забезпечуючи профілактику і лікування захворювань. А для цього вони в процесі навчання повинні стати висококваліфікованими фахівцями та володіти, перш за все, знаннями медичної науки і техніки.

Розумінню суті та ролі науки і техніки у суспільному житті та практиці, зокрема, в системі охорони здоров'я, сприяє засвоєння студентами теоретичних положень теми курсу «Економічної теорії» - «Науково-технічний прогрес і становлення нового типу економічного зростання». В ній з'ясовуються зміст суті науки і техніки, умови їх зародження та використання, вплив на розвиток виробництва і сфери обслуговування населення, показана роль у сфері охорони здоров'я.

Використання досягнень науки і техніки, науково-технічної революції піднімає на новий рівень сучасну охорону здоров'я – сприяють ранній і більш точній діагностиці захворювань та розшифруванню їх патогенезу і більш ефективному лікуванню хворих.

Наприклад, використання новітнього приладу – **аніографа** – дає змогу з'ясувати стан і вчасно діагностувати патології кровоносних судин хворого, убезпечивши його від інфаркту, інсульту та інших проблем, використовуючи рентгеноконтрастний метод дослідження. За допомогою кардіоаналізаторів стає можливим за лічені хвилини діагностувати інфаркт міокарда і терміново попередити летальні наслідки [9].

У ряді поліклінік країни почали використовувати для обстеження пацієнтів нові **фіброгастроскопи** і **фіброколоноскопи** німецької фірми «Karl Storz». За допомогою фіброгастроскопа можна оглянути стравохід, шлунок і дванадцятипалу кишку, а за допомогою фіброколоноскопа – товстий кишечник. Ці апарати допомагають виявляти патології, які не можна діагностувати з використанням рентгена, помітити найменші зміни, на ранніх термінах виявити

доброякісні та злоякісні пухлини. Це дає змогу раніше розпочати лікування, що значно ефективніше і менш витратно [4,с.6].

З появою штучного кровообігу з'явилась можливість виключати серце із кровообігу на декілька годин і проводити операції на його відритих порожнинах. Такі операції проводяться при пороках серця, повертаючи багато тисяч хворих до повноцінного життя. В хірургії широко застосовуються тканини і органи, кровоносні судини і клапани серця, фасції та сухожилля.

Відкриття лазера дозволило підняти на новий якісний рівень сучасну хірургію. Лазерний скальпель широко застосовується в хірургії шлунка, кишківника, підшлункової залози, хірургії стравоходу, гнійній хірургії. Унікальною властивістю лазерного променя є те, що він миттєво стерилізує гнійну рану, і строки лікування скорочуються в 1,5-2 рази. При цьому не використовуються дорогі ліки та перев'язувальний матеріал.

Все більше застосування в закладах охорони здоров'я знаходить і плазмовий скальпель. По ефективності йому немає рівних у світі. Плазмовим скальпелем хірург безкровно відділяє хвору ділянку точно в межах здорових тканин. Таким чином можна запобігти запалень і післяопераційних ускладнень.

В охороні здоров'я широко використовуються томографи, ультразвукові методи, метод центральної електроанальгезії, електронно-обчислювана техніка. Особливо важливим зараз є використання різної обчислювальної та аналітичної техніки при організації загальної диспансеризації.

Все більше в останні роки використовують нових методів лікуванню раку легенів. Зокрема, в Подільському центрі онкології почали виконувати надскладні оперативні втручання **малоінвазивним методом** – без скальпеля, і можна сказати, майже безкровні, адже розріз грудної клітки не проводиться. Пухлину із легенів видаляють через крихітні проколи, не зачіпаючи ребра. Хірург робить три невеличкі отвори розміром 1-2,5 см для доступу до грудної порожнини без її розкриття. Через них вводять **тораскоп** (оптичну трубку для дослідження плевральної порожнини) і хірургічні інструменти. Збільшене зображення порожнини відображається на моніторі. Відеокамера дозволяє

збільшувати зображення до десяти разів. За допомогою хірургічних інструментів пухлина видаляється із легенів [5,с.5].

Використання в охороні здоров'я новітніх досягнень медичної науки і техніки значно підвищило ефективність праці в лікувальних установах країни. Продовження активного життя працюючих не тільки окупує витрати на розвиток охорони здоров'я, але й дає додатковий ефект у вигляді приросту національного доходу за рахунок участі в його створенні численних поколінь і підвищення продуктивності суспільної праці у зв'язку зі скороченням витрат робочого часу.

Необхідно зазначити, що в останні роки в Україні спостерігається висока смертність населення. Зокрема, в 2018 р. померло 587,7 тис. осіб. Провідною причиною смертей є серцево-судинні захворювання. Саме від них сталося 67% усіх смертей. Лише внаслідок раптової зупинки серця на догоспітальному етапі щороку помирає 50-70 тис. осіб, з них до 35 тис.- це особи працездатного віку [8]

Такий стан негативно впливає на рівень соціально-економічного розвитку країни та обсяги її національного багатства. У його структурі в Україні, починаючи з 90-х років, 57% займав людський капітал, який є інтегральною оцінкою людини як особистості і відображає стан здоров'я, сукупність професійних знань, умінь, навичок, працездатності, фізичних даних працівника, а також культурних надбань.

Сьогодні людський капітал займає 47% у структурі національного багатства України [3], що в основному пов'язано зі зменшенням чисельності населення, у тому числі і з причини високої смертності.

Науковці Національної академії медичних наук України підрахували, що вартість життя середньостатистичного українця у нас визначена у сумі один мільйон євро [1,с.18]. Це значить, що тільки в 2018 році від втрати на догоспітальному етапі 35 тис. осіб працездатного віку країна втратила 35 мільярдів євро національного багатства.

Вивчаючи тему «Людина в системі суспільного виробництва», ми розглядаємо її як єдність біологічного і соціального. Звертаємо увагу на створення умов її життєдіяльності. При цьому наголошуємо на необхідності утвердження здорового способу життя, запобігання шкідливим звичкам, які присутні в середовищі молоді.

Щоб привернути увагу студентів до вирішення соціально-економічних проблем в суспільстві, необхідно в процесі вивчення курсу «Економічної теорії» постійно використовувати матеріали публікацій науковців і практиків з цих проблем. Це відноситься і до проблеми утвердження здорового способу життя, важливою складовою якого є відсутність шкідливих звичок (алкоголізм, тютюнопаління, вживання наркотиків). Аналіз їх стану в Україні та шкоди, якої вони наносять, свідчать такі дані проведених наукових досліджень.

В Україні майже один мільйон осіб страждають на хронічний алкоголізм. Щороку від цього помирає більш як 40 тис. осіб. Алкоголізм є причиною передчасної смерті майже 30% українських чоловіків. Соціально-економічні збитки від зловживання алкоголем, за нашими розрахунками, становлять в країні понад 3 млрд доларів щороку.

За поширеністю тютюнопаління Україна знаходиться в третьому десятку країн світу. Серед дорослого населення – 24% курців. Україна є другою країною у світі (після Чилі), де у віці 13-15 років курить більше 30% юнаків і дівчат. Палять цигарки понад 70% першокурсників ПТУ, 50% першокурсників ВНЗ. Тютюнопаління є причиною смерті 30-50% курців. Воно обумовлює 30-40% захворювань на ішемічну хворобу серця, 30% захворювань на рак і 90% раку легень. Споживання тютюну скорочує середню тривалість життя населення на 15 років. За офіційною статистикою, в Україні щороку від хвороб, пов'язаних із курінням, помирає 120 тис. людей, із них 10% - пасивні курці [2,с.51]. За розрахунками Всесвітнього банку, економічні збитки України від тютюнопаління складають близько 2 мільярдів доларів США щороку [7,с.756].

За підрахунками різних незалежних експертів, в Україні споживають наркотики від 1 до 1,5 млн чоловік. Щороку в країні від наркоманії гине біля

тисячі чоловік. А від наркоманії і пов'язаних з нею хвороб (вірусні гепатити, онкозахворювання, туберкульоз) в Україні помирає 120 тис. чоловік щороку. Витрати наркологічних диспансерів країни, пов'язані з обстеженням, лікуванням і утриманням хворих на наркоманію, складають, за нашими підрахунками, понад 15-20 млрд грн на рік. А людина, ставши наркоманом, втрачає цінність як продуктивна сила.

Важливе місце в курсі «Економічної теорії» займає тема «Трудові відносини та заробітна плата. Доходи населення». Студенти отримують знання про суть трудового колективу та його функції. Самі трудові колективи діють як у виробничій, так і у невиробничій сфері, зокрема, в охороні здоров'я. Працівники цієї сфери діяльності повинні забезпечувати профілактику захворювань, лікування, реабілітацію, продовження активного життя населення. Майбутні працівники сфери охорони здоров'я отримують знання з суті заробітної плати, особливостей оплати праці в охороні здоров'я та формуванню доходів і їх використання.

Поряд з вивченням матеріалу курсу «Економічної теорії» з інших тем, передбачених програмою, вкрай важливе значення має вивчення теми «Управління економікою. Менеджмент в охороні здоров'я». Студент знайомиться з суттю управління – специфічним видом людської діяльності, який задовольняє об'єктивні потреби суспільства у визначенні цілей його функціонування і ефективного розвитку, в розробці необхідних засобів і способів їх досягнення, а також в координації зусиль всіх членів суспільства для отримання результатів, що відповідають цим цілям. Звертається увага студентів на розуміння принципів і функцій управління та які застосовуються методи для досягнення визначених цілей.

Важливу роль в організації вискоелективного функціонування лікувальних закладів має використання теоретичних положень менеджменту. Серед них центральне місце займає кадровий менеджмент. При цьому, звертається увага студентів, що найбільш важливим фактором успішної діяльності закладів охорони здоров'я є максимально ефективно використання

персоналу, тобто забезпечення управління кадрами (планування, підбір, підготовка, безперервна освіта кадрів).

В процесі діяльності лікувальних закладів необхідно, спираючись на зміст функцій менеджменту, забезпечити в лікувальних закладах планування та організацію роботи з профілактики захворювань населення, ранньої діагностики, лікування та реабілітації пацієнтів.

Для забезпечення глибокого засвоєння економічних знань студентами нашого університету постійно удосконалюються форми навчального процесу. Стало нормою систематичне оновлення лекцій з використанням теоретичних розробок вітчизняних і зарубіжних науковців-економістів, статистичних даних розвитку національної та світової економіки, соціального стану, рівня життя, розвитку системи охорони здоров'я в країні. В ході проведення лекцій на потоках використовуються мультимедійні засоби.

Важливою складовою навчального процесу в засвоєнні знань є застосування різнобічних форм контролю стану оволодіння змістом вивчених тем курсу «Економічної теорії». Такими формами на семінарських заняттях поряд з опитуванням засвоєння вивченого матеріалу є також використання тестів з кожної теми курсу та виконання рефератів з найбільш актуальних його тем. Студенти під керівництвом викладачів готують наукові доповіді і беруть участь в наукових конференціях.

Висновки

Для забезпечення підготовки працівників вищої кваліфікації охорони здоров'я з високим рівнем знань економічної теорії необхідно у вищих навчальних закладах:

1. Постійно удосконалювати форми навчально-методичної роботи при вивченні курсу «Економічної теорії».

2. Розвивати у студентів навички самостійного вивчення економічної літератури із залученням інтернет-джерел.

3. Залучати студентів до наукової роботи з дослідження проблем, пов'язаних із визначенням шляхів покращення здоров'я людини та продовження тривалості її життя.

Література

1. Коломак В. (2018, січень, 11). Академік Віталій Цимбалюк: «Не розвивати науку – країна неминуче стане колонією». *Голос України*, с.18.

2. Косенко О.М. Куріння чи здоров'я – твій вибір/О.М.Косенко//Виховна робота у школі. –березень 2013 р. - №3 (100). – с.51.

3. Людський капітал в Україні. Взято з ukrinform.ua/rubric-society/2591823-ludskij-kapital-v-ukraini-znecinivsa-na-10-spivakovskij.html.

4. Нитка В. (2017, грудень, 1). Нове устаткування підвищує якість діагностики. *Голос України*, с.6.

5. Разанова Ю. (2019, серпень, 8). Лікування раку легень. *Вінниччина*, с.5.

6. Рудава, С.І. Основи економічної теорії: навчальний посібник/Л.Б.Ольшевський. – Вінниця: Тезис, 2003. – 340 с.

7. Рудава, С.І. (2018). Соціально-економічні проблеми наркоманії в Україні та її вплив на здоров'я людини. *Вісник Вінницького національного медичного університету*. 22(4), 752-759.

8. У Верховній Раді відбувся круглий стіл на тему: «Перемогти смерть: ключові чинники, що впливають на тривалість життя українців». Взято з rada.gov.ua/print/172805.html/.

9. Юркова О. (2018, вересень, 12). Діагностувати інфаркт стає простіше. *Голос України*, с.6.